

ГОД. XXIII.

ПОЗОРИШТЕ

ВРОЈ 15.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Извлази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака представа, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

О ПОЗОРИШТУ.

Шта је позориште! Је ли оно — као што се у нас, у силу Бога хоће, — школа, или просто место за забаву?

То је врло важно питање. Јер, ако је школа, онда позориште не одговара задатку свом не само код нас него никад у свету.

Нико не иде у позориште да се тамо учи науци каквој него да се поучи и забави. Драмски писац има пуно право изменити историју само ако то захтева ефекат које његове сцене.

Кажем има право, јер му се за то не сме замерити. У његовом делу нико не тражи историју, него да је оно драмски лепо.

Дакле позориште није школа, она ква школа, какву је ми замисљамо, него место за поуку и забаву.

Али у тој поуци и забави имамо ми тек школу. Не школу, у којој нам се са штапом у руци, или плајвазом у каталогу, нагони памет у главу, него школу, која нас забављајући учи животу.

На позоришним даскама налазимо ми све, што нас стиже или сусреће на сваком кораку.

Видимо и висину и низину морала човечјег, видимо нас опртане, насликане, управо не насликане него живе, како се боримо, тежимо, надамо, шалимо, смејемо, подлачимо и подваљујемо.

Живот са позоришних дасака утиче на нас пасивним путем. Он у нама најбоље развија појам о лепом и ружном, и говори нам више и боље о томе него свете теорије катедара естетике. Научимо све без напрезања, без по муке.

Таква је школа позориште. Ја се веома често смејем нашим критикама о позоришту, смејем се ономе, што осуђују,

јер осуђују оно, што је позоришно. Траже неки крути морал, кога није било никад међу живим људима. Траже, да се не сме казати несташнија реч на сцени, и то траже таким изразима, који нису пристали ни у какво друштво. Вичу, да се забришту иоле драстичније сцене, јер руше морал; а они на против баш газе тај исти морал на сваком кораку.

Био сам присутан у једној прилици, кад један мој одличан пријатељ, зналац позорнице и драмске литературе, рече неколицини филистара, који се беху развијали на позоришни морал:

„Идите у цркву, господо! Црква проповеда тако строги морал. Јер од кад је човека, од онда је и вера, а од кад је вере, од онда је и тако крутог морала.

Шта је учинила црква за све време моралисања свога? Донела нам је смоково лишће да покрије природу и — филистарство. Али нас није направила моралнијим. Наши филистарски погледи говоре речитије од сваке беседе, да би несретнији: били кад бисмо видели оно, што је листом покривено!“

Ја потписујем од речи до речи ово мишљење. Оно је тако снажно да нема разлога, који би га потрли. А снажно је за то што је истинито. Може се ко и згрозити на ово моје мишљење, али ја се више грозим тога човека, који има толико дрскости, да се грози истине, коју у својим грудима осећа.

Школа живота — то је позорница. Народ наш, кућа, шеталиште, њива, ми сами — све је то у минијатури на позоришним даскама. Позорница је наше огледало.

Ако је нешто узвишене на њој, то је наше, ако ли је то нешто испод сваке критике — и то је наше. Што рекли Руси: „Не грдите огледала, кад је лице грдно.“

Морал позорнице захтева, да се пред нас изнесе живот онакав какав је: па ако не ваља — лечимо га!

Кад на овом свету нестане људи, који би радо живели туђим знојем, филистара, који у свакој шали виде неморалност, а сами су скроз неморални — нестане их и на позорници.

Позорница је што и књига. Она нас учи забављајући људе онакве какви су, — учи, како да се опходимо и владамо у таквом друштву.

Позоришту је задатак да нас упозна са животом у свима нијансама његовим.

И као таква установа, оно нам је од преке потребе.

У осталом, да се на тај начин забављамо: особина је српског народа.

Истина, ово је позориште модерно, удешено по сувременим захтевима, али је у нас било позоришта још раније, раније куд и камо него што га забележише наши стари споменици.

*

Рекох, да је позориште место за поуку и забаву, а сад додајем још, да је позориште

и културна установа. Човеку је потребна забава, као и ваздух, и као што не би могао живети без ваздуха, тако би му без забаве живот био горак и несносан.

Људи се забављају на различите начине; али по забави човечјој ти можеш ценити његову душевну висину, његово образовање и васпитање.

Ни прсти на руци нису једнаки а камо ли људи, или чак — народи!

Што ми у душу појединача и народа можеш видети из њиховог опхођења, рада и забаве.

Канибал, који се храни људским месом, који игра, тапше и пева око своје жртве, не може никад добити наше симпатије па чак ни сажаљења: ми га се грозимо. Ми се грозимо његовог живота; бежимо и од помисли да завиримо у душу његову, јер кад му је таква забава, каква ли је онда збиља његова живота. Међутим врло бисмо радо хтели сусрети се сљудима веселим духовитим, пријатним; шта више тражимо друштво таквих људи.

И тек кад упоредимо људождере и пите томе људе, начин живота и забаве једних и других: онда тек видимо колико смо и у нашој несрећи — срећни.

Дакле, позориште, које врши ону мисију и забавља на онај начин, како то разложих мало час, не може бити ништа друго него установа пите душе — културна установа.

(Свршиће се).

ИСТИЦА.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

„Присни пријатељи“. Шаљива игра у 4 чина, написао Викторијен Сарду; приказана 9. јуна 1898. год.)

Викторијен Сарду написао је повећи број драмских комада, који ће га без сумње пречки вети. Он још непрекидно ствара, те је још лане у Паризу даван његов комад: „Spiritisme“, за који је, по свом обичају, знао вешто смишљеном рекламом већ унапред заинтересовати публику.

Али може се рећи, да му последњи комади, као: „Термидор“ и „Spiritisme“ имају да захвале сав свој успех управо његовој вештини у прављењу рекламе и употребе спољашњих ефектних помагала, док у низу старијих његових комада имаде много таквих типова, који остају неизбрисиви у памети публике, која их је једном гледала, те им је зајамчено трајно место у репертоару.

Један од таквих комада је и код нас после

станке од подругог деценија давана шаљива игра: „Присни пријатељи“. Реприза после тако дуге станке, уз сасвим друге носиоце главних улога, успела је, ма да има гласова, да некоји ласцивитети те шаљиве игре, нарочито раскалашни син Марека-тov (Динић), Рафаило (гђца Ђуришићева), не би требали да дођу пред очи млађега нашег света; иначе је то жива и крепка сатира тобожњих пријатеља, који би хтели само све да примају, али ништа да не дају; те којима је појам алtruизма непозната ствар, кад се ради о реципрокитету дужности и права пријатељства. Добрличина Косад (г. Лукић) сматра сваког познавника свог уједно за пријатеља, те се весели доласку давних својих знанаца Марека-тa (г. Динић) и Вињеа (г. Тодосић) са женом (гђа Васиљевићка), док тобо же болнога Мориса (г. Спасић) пази као неко ванредно створење.

Они му враћају мило за драго тиме, што му Морис хоће да заведе на грешни пут жену Цецилују (гђа Бакаловићка), док му други завиде богатству, те би били срећни, кад би могли, да га заведу у какову неприлику, или да га барем изложе кугли противника у двобоју, само да при том и они не дођу у неприлику. Иначе су му добри пријатељи, кад се ради о: „дај“, тек нека он од њих ништа не тражи. Као контраст тој галерији псеудо пријатеља замислио је писац лекара Толозана (г. Ружић), који многу горку рече у лице, али је поштењак и прави пријатељ Косаду, те за то и добија руку његове кћери Јулије (гђа Стефановићка). Штета да је тај Толозан сувише нејасно, силхуетски, нацртан. Готово да је најкомичнија фигура Зуав Абдалах (г. Николић), који, у мишљењу да је у кући бившег пуковника Косада, почини свакојаке „африкаде“, док не увиди, да је померио адресу.

Приказ је био пристојан и доличан у појединостима и у „ensemble-у“. Нарочито похваљујемо г. Лукића, који је отменост, добродушје и алtruизам добрличине Косада управо симпатично приказао. Затим припада велико признавање гђи С. Бакаловићки и г. Спасићу, који су своје улоге баш лепо извели. Али и г. Динић, са својом оригиналном маском и управо вештачки приказаном нервозношћу прзнице стекао је опште признање жали боже малобројне публике. Споменем ли још, да је г. Тодосић добро пого-

дио и маску и гримасу завидности филистра Виње-а, а да је симпатични бас г. Николића нашао у Абдалаху доличну улогу: мислим, да сам довољно обележио утисак репризе „Присних пријатеља“ на нашој позорници.

J. Хр.

СИТНИЦЕ.

(Едисонова женидба.) Чудновате женидбе догађају се сваки дан по целоме свету и у многим случајевима побијају мишљење неких особа, које веле, да брак никада не може бити спретан, ако дотични пар пре тога није био заљубљен. По овој теорији морао би Едисон бити врло неспретан у своме браку. Овај славни техничар, који се само бавио својим експериментима, беше са свим заборавио на женидбу. Једнога дана посјети га један његов пријатељ. Едисон га је водио кроз своје огромне радионице, којом је приликом посетилац приметио, да је Едисонова спољашњост врло запуштена, те му рече: „Али, драги пријатељу, мени се чини, да би теби била врло потребна жена!“ Едисон није одговорио ни речи. При даљем ходању кроз радионице застаде Едисон пред столом једне раденице, младе девојке скромне и пријатне спољашњости и рече јој: „Госпођице, хоћете ли да будете моја жена?“ — „Наравно, врло радо, сире!“ — одговори раденица, мислећи, да се Едисон шали. Али ово беше његова потпуна збиља и већ после неколико дана беше брачна веза законито закључена, и то на срећу мужа и жене.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Ред позоришних представа.)

У уторак 2. јуна први пут: „Себичњак“. Комедија у 3 чина, написали Е. Лабиш и Е. Мартен, с француског превела Стана Глишићева.

У четвртак 4. јуна први пут: „Корак у страну“. Награђена шаљива игра у 4 чина, од Вихерта, превео Јован Грчић.

У суботу 6. јуна први пут: „Нов комад“. Драма у 3 чина, написали Дон Манујел Тамајо и Баус, са шпанског правео Х. С. Давичо.

У недељу 7. јуна: „Краљевић Марко и Арапин“. Историјска елика у 5 чинова, с певањем и играњем, написао В. М. Миљковић, музика од Ф. Гала.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

12. Представа.

У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ.

Ван претплате.

У Новом Саду, у недељу 31. маја (12. јуна) 1898:

МИЛОШ ОБИЛИЋ или: БОЈ НА КОСОВУ.

Историјска трагедија у 5 чинова, с певањем, од дра Ј. Суботића. — Редитељ: Лукић.

ОСОБЕ:

Цар Лазар	Лукић.	Јевросима, Вукосавина	двор-	М. Тодосићка.
Југ Богдан	Ружић.	Јерина, Марина	киња	Д. Васиљевићка.
Вук Бранковић Лазареви	Динић.	Мурат, цар турски	.	Душановић.
Милош Обилић зетови	Васиљевић.	Бајазит, његов син	.	Тодосић.
Вукосава Обилићка кћери Лазареве	Т. Лукићка.	Осман, везир	.	Павиљевић.
Мара Бранковићка зареве	С. Вујићка.	Јусуф, паша	.	Мицић.
Бановић Страхиња	Николић.	Ибрахим	.	Бакаловић.
Милан Топлица	Поповић.	Ухода	.	Рајковић.
Иван Косанчић	Марковић.			
Стеван Мусић	Добриновић			
Бошко Југовић	Спасић.			
				Ваше кнезова, војвода, Турака. — Збива
				се у Крушевцу, на Косову и у Приштини.

УЛАЗНЕ ЦЕНЕ: Ложа у партеру: 4 ф. 50 н. — Ложа у I. спрату: 4 фор. — Седиште у I. и II. реду у паркету 80 н. — Седиште у III. IV. V. и VI. реду: 60 н. — Седиште у VII. VIII. IX. и X. реду: 50 нов. — Седиште у XI. и XII. реду: 40 н. — Седиште на балкону у I. реду: 80 н. — Седиште на балкону у II. реду: 60 нов. — Седиште на балкону у III. IV. реду: 40 нов. — Седиште на галерији у I. и II. реду: 30 нов. — Стajaњe на I. галерији: 30 н. — Стajaњe за ћаке у партеру: 20 нов. — Војници до наредника: 20 нов. — Стajaњe на II. галерији: 20 н.

Улазнице могу се добити у књижарници Браће М. Поповића од 8—12 сахата пре подне, и од 3—5 после подне у позоришту на каси.

Ко од наших поштованих претплатника жели своју ложу или своја места и за ову представу задржати, нека изволи ту намеру своју изјавити у књижарници браће М. Поповића, до 11 сата пре подне.

Умољавају се пошт. госпође и госпођице, да извole у позоришту без шешира седити.

Почетак тачно у 8 сахата у вече.